

Arvids dagbog fra et ophold i Finland foråret 1940

ved Elly Bruunshuus Petersen

Foto af Arvid E. Petersen (Privateje).

Stor var min overraskelse, da min bror og jeg fandt en dagbog fra min fars to måneders ophold i Finland 1940, hvor han arbejdede med våbenfremstilling for finnerne i krigen mod Rusland. Vi fandt bogen, da vores forældres hus i Sabro skulle sælges i 1997. Min far Arvid Edmund Petersen var død i 1986, og min mor Sigrid Bruunshuus Petersen, f. Bruunshuus Eriksen, flyttede efter salget af huset til plejecentret i Sabro, hvor hun døde 19. februar 2004. Det mest overraskende ved fundet var nok, at han i det hele taget havde efterladt sig noget skriftligt, da vi aldrig har modtaget breve eller postkort fra ham. Jeg husker ham oftest med en kuglepen i hånden, når han skulle udfylde tipskuponen; desuden læste han langsomt, idet han mimerede ordene under læsningen.

Arvid Edmund Petersen blev født den 14. maj 1912; han har altså været omkring 28 år gammel, da han rejste derop. Han blev uddannet bilmekaniker og har dermed haft de rette kvalifikationer for at arbejde med våbenfremstilling. Han var da forlovet med min mor, og det var til hende dagbogen skulle sendes, ifald der tilstødte

ham noget. At han selv skrev dette, er sandsynligvis et udtryk for, at han ønskede, at hans oplevelser skulle fortælles.

I familien hørte vi derimod ikke ret meget om hans ophold; men alligevel kunne vi mærke, at den tid stod for ham i et fascinerende skær. Han talte ikke om de farer, han havde været udsat for og heller ikke om de mennesker, han havde truffet; som et curiosum kunne han i mange år huske at tælle til 10 på finsk og han fortalte meget livligt om badstuerne og om, hvordan de rullede sig nøgne i sneen. Det morsomme, det livsbekræftende overlevede i hans erindring og gik videre til os, mens resten måske blev glemt eller fortrængt.

Senere har vi fundet ud af, at han var med i modstandsbevægelsen. Under krigen fik min mor af sikkerhedsgrunde ikke at vide, hvor han gik hen eller opholdt sig i længere tid, og efter krigen talte han aldrig om det; hvad han gjorde dér, hvilke traumer han måske bar resten af livet, ved vi ikke noget om. Han gjorde sig aldrig til nogen helt - ligesom han i dagbogen ikke ville lægge noget til for at gøre historien bedre.

Arvid E. Petersen
Dagbog for min
Finlandsrejse.

[fra februar til marts 1940]

Den er skrevet med stor Sandfærdighed,
da jeg ellers ved at mange lægger mere til
end rigtig er.

Arvid E. Petersen

Efter mange Omstændigheder¹ fik jeg endelig en Plads i Toget i København sammen med nogle Kammerater. Toget kørte til Helsingør og paa Vej derop blev vore Pas stemplet. I Helsingør var der mange Mennesker som modtog os. Paa Færgen spiste vi vor første Madpakke. Fra Færgelejet til Toget hjalp Svenskere os med Bagagen; men ogsaa der var meget lidt Plads. Efter 2 Timer Kørsel skiftede vi Tog for at sove om Natten. Først blev der i dette Tog spillet Kort og sunget en del Sange; men vi var ikke trætte nok til at sove nogle lagde sig paa Gulvet andre paa disse Bagagehylder som er oppe under Loftet. Det frøs 32 Grader og en stor Snestorm var det, vi havde en Sneplov paa Lokomotivet. Endnu var der godt Kammeratskab; men det holdt ikke ret længe, den 19. om Morgenen skulde vi ind og have Kaffe. Vi stormede omtrent hele Stationen nogle fik 4 Kopper andre 1 og atter andre intet fik. Det var en meget daarlig Leder som var med han kunde ikke ordne de Sager saa vi kunde blive delt i Hold saa hver fik hvad han skulde have. Naa men vi kørte videre og saa paa Sverige. Store Granskove Bjerge og Fjelde og tilfrosne Floder og Søer. Enkelte Steder saa vi temmelig store Vandfald som ikke var tilfrosset men ellers store Marker og Enge hvor der stod enkelte Træer og Huse som stod i spredt Orden. I byerne stod Husene

Hvis jeg skulde gaa tabt af en eller anden Grund beder jeg sende denne Bog og mine Ejendele til
Frk. Sigrid Eriksen
Marienborg Alle 13
Søborg
København
Danmark.

hvor de bedst kunde der var ingen Systematik i det kun gule og røde Træhuse ingen Murstenhuse. Kun var Kirkerne af Mursten og de var meget smukke at se de ligner heller ikke de danske. Vi saa ogsaa de store Savværker hvor Træerne bliver lavet om til Bjælker og hvor de saa paa Luftbaner bliver firet ned til Elvene; men i denne Tid er de frosset fast. Da saa Kl. er en 4 Stykker skulde vi have varm Mad og det gik paa samme Maade som om Morgen. Vi skulde ogsaa skifte Tog vi var inde i 3 forskellige Tog. Nu maa det huskes at vi sloges om at faa Pladser og alt vort Bagage og saa fare ind og ud det var der ikke meget ved. For at komme først krøb nogle under Jernbanevognene for at komme over paa en anden Linie. Næste Dag den 20 ankom vi til Boden for at faa Morgenkaffe; men forinden havde vi valgt en Formand som skulde ordne Sagerne nu det gik meget bedre. Boden er en stor Militærby. Mange Soldater var der Kanoner Ambulancer Ammunition Halm Flyvemaskiner der var meget at se paa. I Boden ankom et Tog paa Gennemrejse med finske evakuerede Børn samt Soldater fra Grænsen. Ved hver en Bro som vi kørte over stod der Soldater paa Vagt samt en 4 Stk. Anti-luftskanoner som var skjult med Grene. Endelig naar vi til Habaranda i 40 grader Kulde. Her skal vi ind i et andet Tog med vores Bagage førend vi skal spise. Det var

dejlig Rensdyrsteg. Da Kl. er 11 Aften kørte vi ind i Finland og Kl. bliver pludselig 12 og nu havde vi en finsk Leder som talte Svensk. Dagen i Forvejen var dette Tog bombet saa vi kunde godt vente at skulde ud af Toget nogle Gange; men der skete heldigvis intet. Kl. 4 den 21 om Morgenen skulde de første 150 Kammerater af i en By som hedder Oulo. Kl. 8 skulde vi have Morgenmad og denne By var 2 Dage i forvejen bombet der var faldet 200 Hundrede Bomber paa 1½ Minut hvad Byen hedder ved jeg ikke da alle Bynavne er malet over saa man ikke kan læse dem selve Stationsbygningen var ikke ramt; men en del andre Huse som ingen boede i her er ogsaa kun Træhuse. I Finland er der ingen Høje kun fladt Land med Grantræer i en Uendelighed. Toget holder hver Time saa skal Lokomotivet have Brænde og Vand paa. I en By som hedder Kauno skal der 100 Mand af og resten kører til Jyvaskylla og naar det Torsdag den 22 Kl. 5 om Morgenen. Vi sover paa Politistationen til Kl. 10 og faar saa god varm Mad og Kaffe. Jyvaskylla er ogsaa bombet flere Gange og mange Huse ligger i Ruiner. Samme Dag var jeg inde paa en fin Restaurant. To finske Soldater inviterede mig til at se Byen. Mange Soldater og Lotter er her. Kl. 8 om Aftenen blev jeg hentet af min Værtinde hun har købt to bøger paa Finsk til Svensk. Fredag den 22² Kl. 6 om Morgenen er jeg paa Arbejde mit arbejde ligger 5 Minutter fra hvor jeg bor. Vi laver alt her Kanoner Flyvemaskiner Tanks Geværer. Jeg arbejder med Maskingeværer til Flyvemaskiner. Hvor jeg er kan ingen Bomber ramme mig da Maskinhallen ligger i et Bjerg og som gaar langt ned i Jorden. Der er noget af det fineste Maskiner og Værktøj jeg nogen sinde har set. Der blæses Luftalarm mange Gange

Arvid E. Petersen på skitur (Privateje).

om Dagen. Kl. 16 er det Fyraften. Jeg har spist Mad hos Lotterne paa Fabrikken. Om Aftenen var jeg sammen med Fru Mettenen paa Restaurant.

Lørdag den 23.

Paa Arbejde Kl. 6. Drejede Kanondele. Ingen Alarm skyet Vejr. Fyraften Kl. 14. Paa Besøg med Fruen til en anden Dame i Byen hvis lille Dreng var dræbt af Molotof Flyver. Om Aftenen gik jeg en Tur blev inviteret paa Makkede [?] af en finsk Kaptein en god Aften.

Søndag 25.

Ude at ski med en Lotte som laante mig et Par Skier et meget fint Vejr. Spiste Mad hos Fru Mettenen paa Arbejde fra Kl. 6 til 10. Der var Flyveralarm. Gik fra Arbejde hjem og i Seng.

Krigs-ødelagte huse i Jyväskylä (Privateje).

Mandag den 26.

Blev i Nat Kl. 1 Søndag Nat kaldt op af Sengen. Molotof var over Byen. Alle som arbejder paa Fabrikken skal komme ned i Bjerget. De finske Folk er meget nervøse for Bomber og jeg begynder ogsaa at forstaa Krigens Alvor: Alle kommer i det Tøj de har paa selv vore Hunde forstaa det. Ingen Bomber faldt; men en finsk Arbejder døde af Skræk. Paa Arbejde Kl. 14 til 22. Kl. 20 var Molotof der igen. Alle samles i Bjerget ingen Bomber. Vi venter ham igen i Nat. Men venter med stor Ro og Koldblodighed. Naar Sirenerne hyl er hver Mand paa Plads der er en Orden som jeg ikke kender andre Steder. Ingen siger noget ingen Panik men Enighed. Vejret er fint det fryser 22 Grader.

Mandag den 27-2.

Sov til Kl. 11 fik Mad og paa Arbejde til Kl. 19 fra Kl. 14. Er kommet til at dreje Granater skal saa arbejde fra Kl. 6 om Morgenen til Kl. 14 næste Dag. Vejret var meget fint ellers ikke noget.

Tirsdag den 28-2-1940.

Drejede Granater til Luftværnskanoner. Var i Biografen om Aftenen. Luftalarm midt i Forestillingen maatte saa ned i Beskyttelsesrum der faldt ingen Bomber. Molotof kan ikke finde Byen naar det er mørkt da her altid er mørkelagt ikke et Lys maa kunde ses udefra. Der er koldt, men fint Molotofvejr.

Torsdag den 29-2-1940.

Jeg møder stadig Kl. 6 om Morgenen og arbejder i 10 Timer vi holder ingen nor-

male Spisetider da vi kan spise naar vi vil vi maa spise, drikke og ryge ligesom det passer os. Vi har faaet meget Krigsmateriel som Finnerne har taget fra Russerne Geværer og Kanoner og Tanks som vi saa laver i Stand igen men det er ikke meget værd gennemhullet af Kugler og Granater. For første Gang er Molotof over Byen ved højlys Dag medens jeg har været her ingen Bomber, men Byens Befolkning var i Bjerget to Gange 14 russiske Maskiner blev skudt ned. Jeg var i Dag efter Fyraften gaaet ud for at se Omegnen og det var sent og mørkt da jeg kom ind til Byen igen. Jeg følte en vis Uhygge ved det for at se de mange Huse som ligger i Ruiner og de gennemhullede Plankeværker af Maskingeværer og saa mange forskellige Lyde det var med bankende Hjerter at jeg skyndte mig hjem jeg gaar ikke mere ud alene. Sendte Breve hjem.

Fredag 1-3-1940.

Alt har været rolig i Dag: Var hjemme hele Aftenen. Lotte Liise var paa Besøg. I Seng Kl. 11.

Lørdag d. 2-3-1940.

Paa Arbejde som sædvanligt. Paa Besøg hos en finsk Familie og i Biografen med dem om Aftenen. Vejret er meget fint.

Søndag 3-3-1940.

Lørdag Nat Kl. 1,30 blev jeg vækket og [bedt om at] være beredt til at gaa i Beskyttelsesrum, der gives først et Varsel naar Flyverne er en 200 Km fra Byen; men kommer de nærmere lyder Sirenerne, der findes altid Vagt som kan høre naar Molotof kommer. Jeg er alene hjemme da Fruen er bortrejst et par Dage; men saa ringer Naboen paa Klokken til jeg vaagner. Jeg laver selv Mad i Dag, og jeg har det

som det var et rigtig Hjem. Hun varmer Vand til mig naar jeg kommer fra Arbejde saa jeg kan vaske og barbære mig og saa er Maden færdig og vi gaar saa en Tur engang imellem. I Dag skal jeg paa Arbejde fra Kl. 18 til 2 Nat.

Den 4-3-1940.

Intet at berette om Dagen i Dag. Der er en Del Arbejdere paa Fabrikken som skal ind som Soldat. Det er Snestorm og meget koldt. Arbejde fra 6-2.

Den 5-3-1940.

Var i Dag lige staaet op af Sengen Kl. 10½ og faaet Morgenkaffe da Sirenerne lød; men vore finske Flyvere jager Fjenden bort. Molotof kommer nu ved Dag da han ikke kan finde Jyvaskyla ved Nat og Jyvaskyla er et meget vigtigt Punkt hvad der angaar alt Krigsmateriel og er ogsaa et meget vigtigt Jernbaneknudepunkt. Alarmen varede 1 Time. Jeg har set de finske Flyvemaskiner men har kun hørt de russiske paa lang Afstand. Byens Avis har skrevet at vi danske er lidt langsomme til at komme i Beskyttelsesrum. Bladet mener at vi bare kan vente til at se og høre hvad Betydning saadanne Bomber har. Vejret er flot Solskin om Dagen; men mørkt og Snestorm om Natten.

Den 6-3-1940.

Jeg er paa Arbejde fra Kl. 16 til Kl. 2 Nat i denne Uge. Staar nu ved en Revolverbænk og laver Granater. Jeg mangler Tobak. Hører stadig intet fra Danmark. Var i Dag hos Mamma og lille Maibrit det er en Familie som er meget glade for mig, og de taler Svensk. Ellers er der ikke sket noget i Dag.

Torsdag den 7-3-1940.

Var hos Mamma i Formiddags. Ellers intet at berette. Skyet Vejr.

Fredag den 8-3-1940.

Var i Byen med en Kammerat i Formiddags. Intet Nyt.

Lørdag 9-3-1940.

Paa Arbejde fra Kl. 2 til 10. Har i Dag badet paa en rigtig finsk Badstue hvor man først skyller sig over med varmt Vand derefter gaar man ind i et Rum med forskellige Højder det er vel nok noget man kommer til at svede af. Naar man saa har ligget en 10-15 Minutter sæber man sig ind og derefter riser man hinanden. Godt forslaaet saa tager man koldt Vand den ene Spand Vand efter den anden over sig. Det er vel nok dejligt. – Da jeg er eneste Dansker hvor jeg arbejder og har mange gode finske Kammerater kommer jeg til at lære Sproget lettere end de andre Danskere; men [da] jeg kan ikke huske Navnene paa de forskellige giver jeg selv dem Navne saasom Miki Hiiri, Auka Anka, Filis Kis og mange andre og som de er meget stolte af. Vi er 25 Mænd og Kvinder som er paa dette Sted og vi har samme Arbejdstid og alle er de gode og flinke ved mig. Min nye danske Kammerat som bor hos en Familie ved Siden af hvor jeg bor er ogsaa en flink Fyr vi gaar altid sammen ud naar vi skal nogen Steder. Man skal helst være to naar man gaar ud om Aftenen da der er en vis Uhygge ved at være ene da her findes mange Spioner i Byen vi har en gang set en som ved Midnatstid sad oppe i en Telefonpæl for at lytte. Og Kniven sidder løs hos saadanne nogen hvis man lader sig mærke at man har set ham. Ved en Luftalarm en Nat var der kommet saadan en ind paa Fabrikken for at opdage noget;

men vore Soldater er meget vaagne de tog ham med det samme han var russisk Spion han lever ikke mere. Ikke mere i Dag. Sendte Breve hjem.

Søndag den 10-3-1940.

I Dag ikke paa Arbejde. Lisi var her i Dag var om Eftermiddagen paa Besøg hos Mamma og i Biografen om Aftenen med Fru Ma[mme?] og saa den franske Film Nanna af Emil Sola. Vejret er et rigtig Molotof Vejr.

Mandag den 11-3-1940.

Paa Arbejde fra Kl. 6 til 4. Var om Aftenen paa Besøg hos en Ven i Byen. Kl. 8 kom russiske Flyvere og maatte søge Ly i en Jordhule som er Beskyttelsesrum for Bomber; men beskytter kun for Granatsplinter ikke hvis en Bombe falder oven over da er vi alle færdige. En dansk Kammerat er død af et Bombenedslag i Tammerfors og en blev saaret. Her i Byen faldt ingen Bomber i Dag. Alarmen varede en Time. Fik i Dag det første Brev fra Danmark. Har ingen Tobak; men ellers gaar det godt for mig. Jeg er tilfreds med det hele.

Tirsdag den 12-3-1940.

Intet Nyt. Var om Aftenen til Fødselsdag hos en finsk Arbejder en god aften.

Onsdag den 13-3-1940.

I Dag Kl. 11 sluttede den finsk-russiske Krig. Og i Dag græder hele Finland overalt flages paa halv Stang jeg føler mig selv som Finne og blev saa underligt til Mode da jeg hørte paa hvilke Betingelser derfor græder Finland over sine Sønner omtrent 20000 og sit Land som de har kæmpet saa heltemodigt for. Det er stadig galt med Tobakken. Vejret er koldt. Det er dejligt at gaa i Seng uden at vente Molotof mere.

Primitive trækors markerer grave i vinterkrigen (Privateje).

Torsdag den 14-3-1940.

Var i Aften i Jyvas Kino med Miki Hiiri og bagefter i Make Mata. Der er kommet mange Soldater til Byen fra Fronten mange er Invalider det gør helt ondt i en og se saa mange unge Mennesker som enten mangler Hænder Arme eller et Ben. Der er meget koldt i Dag. Sendte Brev Hjem.

Fredag den 15-3-1940.

Har i Dag faet Brev fra Sigrid ellers intet Nyt. En finsk Soldat var her i Aften lige ankommet fra Fronten. Han fortalte mange Oplevelser fra Fronten. Vejret er meget fint.

Lørdag den 16-3-1940.

Paa Arbejde fra 6-2 og i Eftermiddags paa Badstue. Om Aftenen paa Restaurant med

den finske Kaptajn som jeg kommer en Del sammen med. En god Aften. Det er rart at der igen er Lys i Gaderne om Aftenen ellers skulde man føle sig frem.

Søndag 17-3-1940.

Var i Dag paa Landet paa Skitur med finske Kammerater. Paa Arbejde fra Kl. 6 til 2 Nat. Det er meget fint Sommervejr men i Nat er det Snestorm.

Mandag 18-3-1940.

Intet at berette i Dag. Sendte Breve Hjem. Fint vejr ogsaa i Nat.

Tirsdag den 19-3-1940.

Var i Formiddags i Byen og saa paa Forretninger. Byen begynder nu at faa sit normale Syn igen ellers var alle Vinduer til-dækket med Brædder af Hensyn til Bom-

ber. Jeg er ogsaa begyndt at fotografere. Nu maa man det igen efter Krigens Ophør. Jeg har set de svenske Soldater komme gennem Byen mange Biler og Ambulancer og helt hvide er de alle sammen. Jeg har ogsaa set den danske Ambulance fra Zonen. Og den canadiske og engelske Røde Kors; men det var kun Kvinder som førte dem. Det værste ved det hele er de mange Soldater som er invalider mange unge Mennesker som nu Resten af deres Levetid skal bindes til en Rullestol. Ellers intet. Vejret er meget smukt.

Onsdag den 20-3-1940.

Intet at kunde berette om i Dag. Skyet og koldt Vejr.

Torsdag 21-3-1940.

Paa Arbejde fra Kl. 12-10. Intet Nyt. Har Hovedpine.

Fredag 22-3-1940.

Er ikke rigtig rask. Var hjemme hele Dagen. Ikke paa Arbejde. Helligdag.

Lørdag 23-3-1940.

Paa Arbejde fra 2-10; men jeg har stadig ondt i Halsen og Hovedet.

Søndag 24-3-1940.

Rejste tidlig Morgen med Rutebil til Helsingfors over Tammerfors. Det er koldt og man ser nu rigtig hvor øde Finland er en god tur i to Dage og mange Oplevelser i Helsingfors. Udstilling af erobret russisk Krigsmateriel. Sov paa Hotel om Natten. Mandag Eftermiddag hjem igen. Koldt og Snestorm.

1 I marginen er tilføjet og igen udstreget: Omstændighederne var min Skyld.

Tirsdag 26-3-1940.

Paa Arbejde Kl. 6 til 4.

Der er kommet mange Evakuerede fra Karelen her til Jyvaskyla. Mange bor i Jernbanevogne hvor de ogsaa har de Ejen-dele som de har faaet med inden Russerne kom ind i Landet og andre kommer i Kaner med fuld Læs og hvor de drager henad, det ved de maaske ikke selv nu skal de jo finde dem et nyt Hjem. Hadet til Rusland mærker man mere og mere. Og jeg tror ikke denne Fred varer evig. Fint Solskinsvejr. Brev fra Sigrid.

Onsdag 27-3-1940.

Har ikke noget at skrive om i Dag. Det er i Aften Snestorm og er koldt.

Torsdag 28-3-1940.

Har i Dag faaet at vide at jeg skal rejse Hjem paa Lørdag. Humøret paa 0.

Fredag 29-3-1940.

Paa Arbejde for sidste Gang. I Morgen Kl. 13 gaar Toget. Jeg er slet ikke glad for jeg havde det ellers saa godt. Har talt med flere Ingeniører om at blive; men det kan ikke lade sig gøre.

Lørdag 30-3-1940.

Var rundt og sige Farvel til mine Venner som jeg har lært at kende under mit Ophold i Finland. Kl. 1 kørte Toget og saa gik det Hjemad igen til Danmark. Rejsen gik godt og var saa i København den 4-4-1940. Det er det bedste jeg endnu har oplevet og vil gerne til Finland igen.

Arvid E. Petersen

2 1940 var skudår; altså er de rette datoer fredag den 23. februar, lørdag den 24. februar osv.